

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne
Ek 7 No.lu Protokol'ün 4.
Maddesine İlişkin Rehber

Aynı Suçtan İki Kez
Yargılanmama ve
Cezalandırılmama
Hakkı

31 Ağustos 2020 tarihinde güncellenmiştir

Bu raporun tamamını veya bir kısmını tercüme etmek ve/veya basılı veya elektronik olarak çoğaltmak isteyen yayınevleri veya kuruluşlar, izin prosedürüyle ilgili bilgi almak için publishing@echr.coe.int adresine ulaşabilir.

İçtihat Rehberlerinin hangi tercümelerinin halihazırda devam ettiğini öğrenmek istiyorsanız, lütfen bk., Devam eden tercüme

Bu Rehber, Jurisconsult Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır ve Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu Rehber, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Bu Rehber, aslen İngilizce olarak hazırlanmıştır. İlk olarak Aralık 2016 tarihinde yayınlanmıştır ve düzenli olarak güncellenecektir. Bu rehberin son hali 31 Ağustos 2020 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

İçtihat rehberleri, www.echr.coe.int (İçtihat– İçtihat incelemesi – İçtihat rehberleri)adresinden indirilebilir. Yayınlarla ilgili güncellemeler için, Mahkemenin Twitter hesabını (https://twitter.com/ECHR_CEDH) takip edebilirsiniz.

İçindekiler Tablosu

Okuyuculara Notlar.....	4
I. Giriş.....	5
II. Maddenin Yapısı	5
III. Her iki yargılamanın “cezaî” olup olmadığı	7
A. Genel ilkeler	7
B. Örnekler	8
• Disiplin işlemleri	8
• Ek vergiler	8
• Ceza mahkûmiyetinin ardından sürücü belgesinin geri alınması	8
• Ruhsatların/lisansların iptal edilmesi	9
• Oturma izinleri.....	9
• Cezaevinde disiplin işlemleri (hücre hapsi)	9
• İdari yargılamalar ve cezalar	9
• Hafif suçlara ilişkin yargılamalar.....	10
• Azil (impeachment)yargılamaları	10
• Holiganizm ile mücadele bağlamında önleyici tedbir	10
• Vatandaşlıktan mahrum bırakma	11
IV. Yargılamaların “aynı suç” ile ilgili olup olmadığı (ayniyet)(idem)	11
A. Genel ilkeler	11
B. Örnekler	12
V. Mükerrer yargılama yapıp yapılmadığı (mükerrerlik)(bis).....	14
A. Yeni bir dava açılıp açılmadığı	14
B. Kesin kararın olup olmadığı	17
1. “Beraat veya mahkûmiyet” kararının varlığı.....	17
2. “Kesin” karar	18
C. İstisnalar.....	20
Alıntılanan davaların listesi.....	22

Okuyuculara Notlar

Bu Rehber, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme”, “Avrupa Mahkemesi” veya “Strazburg Mahkemesi”) tarafından verilen temel kararlar hakkında avukatlara bilgi sağlamak amacıyla Mahkeme tarafından yayımlanan Sözleşme Rehberleri serisinin bir parçasıdır. Bu özel Rehberde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (bundan sonra “Sözleşme” veya “Avrupa Sözleşmesi”) Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesine ilişkin içtihatlar incelenmekte ve özetlenmektedir. Okuyucular, bu kapsamda bu alandaki temel ilkeleri ve ilgili emsal kararları bulacaklardır.

Alıntılanan içtihatlar, emsal, önemli ve/veya yakın tarihli kararlar arasından seçilmiştir.*

Mahkemenin kararları, sadece Mahkeme önüne getirilen davaları hükme bağlama işlevi görmekle kalmayıp; aynı zamanda daha genel olarak, Sözleşme'yle tesis edilen kuralları açıklığa kavuşturmaya, korumaya ve geliştirmeye de yardımcı olmakta; böylelikle Devletlerin, Sözleşmeci Taraflar sıfatıyla üstlenmiş oldukları taahhütleri yerine getirmelerine katkıda bulunmaktadır ([İrlanda/Birleşik Krallık](#), § 154, 18 Ocak 1978, Seri A no. 25 ve daha yakın tarihli, [Jeronovičs/Letonya](#) [BD], no. 44898/10, § 109, AİHM 2016).

Dolayısıyla, Sözleşme ile kurulan sistemin görevi, kamu politikası alanına giren konularda kamu yararına karar vermek ve böylece insan haklarının korunmasına ilişkin standartları yükseltmek ve insan hakları alanındaki içtihatları Sözleşme Devletlerinin oluşturduğu topluluğun tümünde yaymaktır ([Konstantin Markin/Rusya](#) [BD], § 89, no. 30078/06, AİHM 2012). Aslında, Mahkeme, Sözleşme'nin insan hakları alanında “Avrupa kamu düzeninin anayasal enstrümanı” olma rolünü vurgulamıştır ([Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi /İrlanda](#) [BD], no. 45036/98, § 156, AİHM 2005-VI).

Bu Rehberde, alıntılanan Sözleşme ve Ek Protokollerinin her bir maddesine ilişkin anahtar kelimelere atıflar yapılmaktadır. Her bir davada ele alınan hukuki konular, doğrudan Sözleşme ve Ek Protokollerini metninden alınan (pek çok davada) terimler dizininden seçilen [Anahtar kelimeler listesinde](#) özetlenmektedir.

Mahkemenin içtihatlarının yer aldığı [HUDOC veri tabanı](#), anahtar kelime ile arama yapılmasına imkân vermektedir. Anahtar kelimelerle arama, benzer hukuki içeriğe sahip grup halindeki belgelere erişim imkânı sağlamaktadır (Mahkemenin her bir davadaki gerekçeleri ve tespitleri, anahtar kelimelerle özetlenmektedir). Her bir davanın anahtar kelimelerine, HUDOC'ta Dava Bilgileri düğmesine tıklayarak erişim sağlanabilir. HUDOC veri tabanı ve anahtar kelimelerle ilgili daha fazla bilgi için, lütfen bk. [HUDOC kullanım kılavuzu](#).

* Alıntılanan içtihat, Mahkemenin ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun resmi dillerinden herhangi birinde veya her ikisinde de (İngilizce ve Fransızca) yayımlanmış olabilir. Aksi belirtilmediği takdirde, tüm atıflar, Mahkemenin bir Dairesi tarafından verilen esasa ilişkin bir karara ilişkindir. “(k.k.)” kısaltması, alıntının Mahkeme tarafından verilen kabul edilebilirlik hakkında bir karara ait olduğunu ve “[BD]” kısaltması, davanın Büyük Daire tarafından görüldüğünü göstermektedir. Bu güncellemenin yayımlandığı tarihte henüz kesinleşmemiş olan Daire kararları, yıldız işaretiyle (*) belirtilmiştir.

I. Giriş

1. Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol 1984 yılında hazırlanmıştır. Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin amacı, nihai bir kararla sonuçlanan ceza yargılamalarının tekrarlanmasını engellemektir (ne bis in idem) (aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz).
2. Mahkeme'nin içtihadına göre, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde öngörülen güvence, savaş veya diğer bir olağanüstü hal sırasında Sözleşme'nin 15. maddesi uyarınca askıya alınamamasıyla vurgulandığı üzere, Sözleşme'nin koruma sisteminde önemli bir yer tutmaktadır(*Mihalache/Romanya* [BD], § 47).
2. Mükerrer ceza yargılamalarının yapılmasına karşı koruma, ceza yargılamalarındaki genel adil yargılanma teminatıyla ilişkili belirli güvencelerden biridir (*a.g.e.*, § 48). Bununla birlikte, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin Sözleşme'nin 6. maddesinden ayrı olması sebebiyle, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamındaki şikâyetlerin, söz konusu Devletin protokolü onaylamaması halinde kabul edilemez olduğu beyan edilecektir (*Blokker / Hollanda*. (k.k.)).
3. Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi, hiç kimsenin kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı ceza yargılamaları kapsamında yeniden yargılanamayacağını veya cezalandırılmayacağını güvence altına alan temel bir hakkı benimsemektedir (*Marguš / Hırvatistan* [BD], § 114; *Sergey Zolotukhin / Rusya* [BD], § 58; *Nikitin / Rusya* § 35; ve *Kadusic / İsviçre* § 82). Yargılamanın veya cezanın tekrarlayan yönü, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin ele aldığı hukuki sorunun merkezinde bulunmaktadır (*Nikitin / Rusya*, § 35).

II. Maddenin Yapısı

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. Maddesi- Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama ve Cezalandırılmama Hakkı

- “1. Hiç kimse, bir devletin hukukuna veya ceza muhakemesi usulüne uygun olarak kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı, aynı devletin yargı yetkisi içindeki ceza yargılamaları kapsamında yeniden yargılanamaz veya cezalandırılmaz.
2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, davanın sonucunu etkileyebilecek yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılmış delillerin mevcut olması veya önceki muhakemelerde temel bir eksikliğin bulunması halinde, ilgili devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak davanın yeniden açılmasına engel değildir.
3. Bu maddeye, Sözleşme'nin 15. maddesine dayanmak suretiyle herhangi bir istisna getirilemez.”

İlgili HUDOC Anahtar Kelimeleri

- Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama ve Cezalandırılmama Hakkı (P7-4)
- Cezai suç (P7-4)
- Mahkûmiyet (P7-4)
- Beraat (P7-4)
- Aynı Devletin Yargı Yetkisi (P7-4)
- Davanın yeniden açılması (P7-4)
- Yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılmış deliller (P7-4)
- Muhakemelerde temel eksiklik (P7-4)

4. 4. madde üç fıkradan oluşmaktadır. Birinci fıkrada, *non bis in idem* ilkesinin üç temel bileşeni yer almaktadır(*Mihalache/Romanya* [BD], § 49):

1. Her iki yargılamanın “cezai” niteliğe sahip olup olmadığı,
2. Suçun her iki yargılamada aynı olup olmadığı ve
3. Mükerrer yargılamaların yapılıp yapılmadığı.

Buna karşılık, üçüncü bileşen üç ayrı alt konudan oluşmaktadır:

- a. yeni yargılamaların olup olmadığı;
- b. eğer varsa, ilk yargılamaların nihai bir kararla sonuçlanıp sonuçlanmadığı; ve
- c. ikinci fıkradaki istisnanın uygulanabilir olup olmadığı.

5. “Aynı Devletin yargı yetkisi içinde” ifadesi, maddenin uygulanmasını ulusal düzeyle sınırlandırmaktadır¹. Sonuç olarak, birden fazla ülkeyi kapsayan mükerrer yargılamaların yapılmasına ilişkin şikâyetlerin Sözleşme organları tarafından kabul edilemez olduğu beyan edilmiştir (*Gestra/İtalya*, Komisyon kararı, *Amrollahi /Danimarka*(k.k.), *Sarria /Polonya* (k.k.), § 24, *Krombach /Fransa*, §§ 35-42).

6. *Krombach/Fransa*(k.k.) kararında, başvuran, daha önce Almanya’da beraat ettiğini ileri sürdüğü suçlardan dolayı Fransa’da hüküm giymişti. Mahkeme, başvuranın kovuşturmasının iki farklı Devletteki mahkemeler tarafından, yani Almanya ve Fransa’da yapılması sebebiyle Sözleşme’ye Ek 7 No.lu Protokol’ün 4. maddesinin davaya uygulanmadığına karar vermiş ve şikâyetin konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmadığını beyan etmiştir. Sürekli içtihadı uyarınca, Mahkeme, özellikle, Sözleşme’ye Ek 7 No.lu Protokol’ün 4. maddesinin bir bireyin bir Taraf Devlette nihai bir kararla beraat ettiği veya hüküm giydiği bir suçtan dolayı Sözleşme’ye Taraf olan başka bir Devletin mahkemelerince kovuşturulmasını veya cezalandırılmasını engellemediğine karar vermiştir(§ 40). Bununla beraber, Mahkeme, Fransa ve Almanya’nın Avrupa Birliği üyesi olması ve Avrupa Birliği hukukunun *non bis in idem* ilkesine AB düzeyinde devlet ötesi bir boyut sağladığı gerçeğinin Sözleşme’ye Ek 7 No.lu Protokol’ün 4. maddesinin uygulanabilirliğini etkilemediğine kanaat getirmiştir. Ayrıca, Mahkeme, Sözleşme’nin, Taraf Devletlerin AB hukuku veya uluslararası antlaşmalar kapsamındaki yükümlülükleri de dâhil olmak üzere, Sözleşme kapsamında güvence altına alınan hak ve özgürlüklere daha geniş hukuki koruma sağlamalarını engellemediğini vurgulamıştır. Tesis ettiği hakların toplu uygulanması mekanizması aracılığıyla, Sözleşme, ikincilik ilkesi uyarınca, bu mekanizmaya hiçbir sınırlama getirmeksizin ulusal düzeyde sağlanan korumayı güçlendirmektedir (Sözleşme’nin 53. maddesi) (§ 39).

7. Üçüncü paragrafa göre, Sözleşme’nin 15. maddesi kapsamında bu maddenin (“savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike durumunda”) askıya alınması mümkün değildir.

1. Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi(1957), Ceza Yargılarının Milletler Arası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi (1970) ve Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi (1972) dâhil olmak üzere diğer bazı Avrupa Konseyi sözleşmeleri, ilkenin uluslararası düzeyde uygulanmasını düzenlemektedir.

III. Her iki yargılamanın “cezaî” niteliğe sahip olup olmadığı

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4 § 1 maddesi

“1. Hiç kimse, bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargı yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde kapsamında yeniden yargılanamaz veya cezalandırılmaz.

...”

İlgili HUDOC Anahtar Kelimeleri

Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama ve
Cezalandırılmama Hakkı (P7-4)
Cezai suç (P7-4)
Mahkûmiyet (P7-4)
Beraat (P7-4)
Aynı Devlerin yargı yetkisi (P7-4)

A. Genel ilkeler

8. Protokol'ün Açıklayıcı Raporunda belirtildiği üzere (§ 32), 4. madde sadece “ceza yargılamalarına” uygulanmaktadır. Sonuç olarak, bu madde, bir kişinin, aynı eylemden dolayı, ceza yargılamalarının yanı sıra farklı nitelikteki bir işleme (örneğin, bir görevli aleyhinde disiplin işlemi) tabi olmasını engellememektedir.

9. Bununla birlikte, Mahkeme, ulusal hukuk uyarınca usulün hukuki nitelendirmesinin, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4 § 1 maddesi uyarınca *non bis in idem* ilkesinin uygulanabilirliğinin söz konusu olması için tek kriter olamayacağına karar vermiştir. Aksi takdirde, bu hükmün uygulanması, Sözleşme'nin amacı ve hedefiyle bağdaşmayan sonuçlara yol açabilecek derecede Sözleşmeciler Devletlerin takdirine bırakılacaktır (*Sergey Zolotukhin /Rusya* [BD], § 52²). Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi metnindeki “ceza muhakemesi” kavramının, sırasıyla Sözleşme'nin 6. ve 7. maddelerinde yer alan ve birbirine denk düşen kelimeler olan “suç isnadı” ve “ceza” kavramlarını ilgilendiren genel ilkeler ışığında yorumlanması gerektiğine karar vermiştir³. Mahkeme'nin yerleşik içtihadı, bir “suç isnadı” olup olmadığını belirlerken dikkate alınmak üzere genel olarak “Engel kriterleri” olarak bilinen (*Engel ve Diğerleri/Hollanda*) üç kriter düzenlemektedir (*Sergey Zolotukhin /Rusya* [BD], § 53). Bir bütün olarak ele alınan Sözleşme'nin yorumunun tutarlılığı adına, Mahkeme, *ne bis in idem* ilkesinin uygulanabilirliğinin *Engel*'deki aynı kriterlerle düzenlenmesini uygun görmektedir (*A ve B /Norveç* [BD], §§ 105-107; *Ghousid ve Diğerleri /Fransa**, § 68). İlk kriter, ulusal hukuk kapsamında suçun yasal olarak sınıflandırılması, ikinci kriter, suçun niteliği ve üçüncü kriter ilgili şahsın maruz kalma riskinin olduğu cezanın ağırlığının derecesidir. İkinci ve üçüncü kriter alternatif olup beraber değerlendirilmelerine (kümülatif olmalarına) gerek yoktur. Ancak, bu durum, her kriterin ayrı ayrı analiz edilmesinin, bir suç isnadı olup olmadığı konusunda açık bir sonuca ulaşılmasını mümkün kılmadığı durumlarda kümülatif yaklaşımı hariç tutmaz (*Sergey Zolotukhin /Rusya* § 53, *Jussila/Finlandiya* [BD], §§ 30-31; *Mihalache /Romanya* [BD], § 54).

10. İlk veya ikinci yargılamanın Mahkeme tarafından “cezaî” olarak değerlendirilmediği durumlarda, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamındaki şikâyet, normal koşullarda, Sözleşme'nin 35 § 3 maddesi anlamında konu bakımından bağdaşmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğu beyan edilecektir (bk., örnek yoluyla, *Paksas /Litvanya*[BD], § 69, *Seražin /Hırvatistan* (k.k.), §§ 91-92).

2. *Öztürk/Almanya*, 21 Şubat 1984, § 49, Seri A no. 73 kararına atıfta bulunan *Storbråten /Norveç* kararı.

3. 6. madde kapsamı(ceza yönü) ve “suç isnadı” kavramı için, 6. maddeye ilişkin Rehber (ceza hukuku yönü). 7. madde kapsamı ve “ceza” kavramı için bk., 7. maddeye ilişkin Rehber. Her iki Rehber, Mahkeme'nin web sitesinde mevcuttur (www.echr.coe.int – içtihat).

B. Örnekler

- *Disiplin işlemleri*

11. Bir kısım dava, suçtan dolayı hüküm giymiş/kovuşturulmuş ve ayrıca disiplin işlemlerine konu olmuş başvuranlarla ilgilidir. *Kremzow /Avusturya* Komisyon kararında, emekli bir hâkim, diğer suçların yanı sıra, cinayetten hüküm giymiş ve ardından, disiplin işlemlerinde, aynı olayların bir disiplin suçu oluşturduğu da tespit edilmiş ve başvuran, emekli maaşı hakkını kaybetmenin yanı sıra emekli bir hâkim olarak eski göreviyle bağlantılı tüm haklarını kaybetmeye mahkûm edilmiştir. Komisyon, Disiplin Mahkemesinin bizzat başvurunu ilgili cezai suçlardan “mahkûm” etmediğini, yetkili ceza mahkemesi tarafından verilen ve bağlayıcı olduğunu düşündüğü mahkûmiyet kararına dayandığını kaydetmiştir. Disiplin Mahkemesinin görevi, esasen, emekli bir hâkim olan başvurana ilişkin davada başvuranın suçlu bulunduğu ağır cezai suçların işlenmesinin ayrıca bir disiplin suçu teşkil edip etmediği meselesini incelemekle sınırlıydı. Komisyonun kanaatine göre, disiplin hukuku yaptırımları, birçok Sözleşmecî Devletin kamu görevlilerine yönelik disiplin kanunlarının bu tür davalarda öngördüğü normal yaptırımlardı. Örn; emekli maaşı haklarının kaybı dâhil olmak üzere bir kamu görevlisinin mesleki statüsüyle bağlantılı hakların geri alınması. Başvuran aleyhindeki disiplin işlemlerinin başka bir “ceza yargılaması” olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin uygulanmayacağına kanaat getirilmiştir (bk., ayrıca, *Demel /Avusturya* Komisyon kararı). *Kurdov ve Ivanov /Bulgaristan* kararında, başvuranlar Bulgaristan ulusal demiryolu şirketinde çalışırken bir vagona kaynak işlemi yapmak zorundaydı. Kaynak işlemi yaparlarken vagonun içindekiler alev almıştır. Güvenlik yönetmeliğine uymadığı gerekçesiyle başvuranlardan biri aleyhinde idari dava açılmıştır ve başvuran, para cezası ödemek zorunda kalmıştır. Daha sonra, değerli eşyaları kasten ateşe verdikleri gerekçesiyle her iki başvuran aleyhinde ceza davası açılmıştır. Mahkeme, diğerlerinin yanı sıra, söz konusu suçun niteliğinin genel olarak disiplin suçu niteliğinde olduğunu kaydederek ilk yargılamalarının Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi amaçları bakımından “cezai” olarak sınıflandırılma kriterlerini karşılamadığını tespit etmiştir (§ 42). Disiplin cezalarına ilişkin benzer tespitler için bk., *Luchs /Avusturya* (k.k.)kararı. (muhasibecilik görevinden geçici olarak uzaklaştırılma), *Banfield /Birleşik Krallık* (k.k.) (bir polis memurunun görevine son verilmesi ve emekli maaşına el konulması), ve *Klein /Avusturya*(k.k.) (avukatlık yapma hakkını kaybetmek).

- *Ek vergiler*

12. Mahkeme, birkaç kararda, ek vergi konulmasına ilişkin yargılamaların Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi amaçları bakımından “cezai” olduğuna karar vermiştir (*diğerlerinin yanında, Manasson /İsveç*(k.k.), *Rosenquist /İsveç* (k.k.), *Pirttimäki /Finlandiya* §§ 45-48, *Lucky Dev /İsveç*, § 51). Bu görüş yakın zamanda *A ve B /Norveç* [BD], §§ 136-139, kararında ve *Johannesson ve Diğerleri/İzlanda* § 43) kararında doğrulanmıştır.

- *Ceza mahkûmiyetinin ardından sürücü belgesinin geri alınması*

13. *Hangl /Avusturya* (k.k.) kararında, başvuran, hız sınırını aşmaktan mahkûm edilmiş ve kendisine para cezası verilmiştir. Ardından, sürücü belgesi, her seferinde iki hafta boyunca iki kez geçici olarak geri alınmıştır. Mahkeme, başvuranın sürücü belgesinin geri alınmasının, yol kullanıcılarının güvenliği için önleyici bir tedbir teşkil ettiğini kaydetmiş ve sonuç olarak, başvuranın, söz konusu yargılamalar sırasında, daha önce kesin hüküm giymiş olduğu bir suçtan dolayı yeniden yargılanmadığına veya cezalandırılmadığına karar vermiştir. *Nilsson /İsveç* (k.k.) kararında, başvuran, ağır alkollü araç kullanmaktan ve sürücü belgesi bulundurmaksızın araç kullanmaktan hüküm giymiştir. Sonuç olarak, sürücü belgesi 18 ay süreliğine geri alınmıştır. Mahkeme, bu son önlemin ceza mahkûmiyetinden birkaç ay sonra alınması sebebiyle amacının sadece yol kullanıcılarının güvenliğinin korunması için önleme ve caydırma olmadığını, cezalandırmanın da önemli bir husus olduğunu kaydetmiştir. Bununla beraber, önlemin başvuranın mahkûmiyetinin doğrudan ve öngörülebilir sonucu olduğunu kaydederek ve bunun yerel olarak yol güvenliğini korumak için tasarlanmış bir idari önlem olarak görülmesine rağmen, Mahkeme, önlemin ağırlığının cezai bir yaptırım olarak kabul edilecek nitelikte

olduğuna karar vermiştir. Bu nedenle, Mahkeme, sürücü belgesinin geri alınmasının, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokolün 4. maddesi amaçları bakımından “cezaî” bir mesele teşkil ettiği sonucuna varmıştır(bk., ayrıca, [Maszni/Romanya](#) §§ 65-66).

• *Ruhsatların/lisansların iptal edilmesi*

14. [Palmén /İsveç](#)(k.k.) kararında, başvuran, partnerine saldırmaktan hüküm giymiştir. Ardından, Polis Otoritesi, başvuranın silah bulundurmaya uygun olmadığı gerekçesiyle ateşli silah ruhsatını iptal etmiştir. Polis Otoritesi, başvuranın, şiddetin evde ve yakın bir ilişkisinin bulunduğu bir kişiye karşı gerçekleşmesiyle daha ciddi bir hale gelen saldırıdan dolayı hüküm giydiğini kaydetmiştir. Mahkeme, başvuranın silah ruhsatının iptal edilmesinin, niteliği veya ciddiyeti sonucu, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi amaçları bakımından cezaî bir yaptırım olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, bu yargılamaların ulusal hukuk uyarınca idari yargılama olarak görüldüğünü, önlemin ceza mahkûmiyetinin otomatik bir sonucu olmadığını, bunun yetkililerin ruhsatı iptal etmesi için belirleyici bir faktör olmadığını, önlemin ardındaki amacın cezalandırmaktan ziyade önlemek olduğunu ve başvuranın ruhsata mesleki açıdan gereksinimi olmadığını kaydetmiştir. Başvuranın vergi yükümlülüklerini yerine getirmediği gerekçesiyle trafik ruhsatının iptaline ilişkin [Manasson /İsveç](#)(k.k.) kararında benzer bir yaklaşım benimsenmiştir.

• *Oturma izinleri*

15. [Davydov /Estonya](#)(k.k.) kararında, başvurana kısmen önceki ceza mahkûmiyetleri dolayısıyla oturma izni verilmemiştir. Mahkeme, oturma izni verilmemesinin idari bir önlem olduğuna, bunun Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi anlamında suça yönelik cezalandırma anlamına gelmediğine karar vermiştir.

• *Cezaevinde disiplin işlemleri (hücre hapsi)*

16. [Toth/Hırvatistan](#) (k.k.), §§ 26-39, kararında, başvuran, hapis cezası infaz edilirken, cezaevi gardiyanlarına sözlü hareket etmekten suçlu bulunmuş ve yirmi bir gün hücre hapsiyle cezalandırılmıştır. Daha sonra, aleyhinde ceza yargılamaları başlatılmış ve aynı olaylarla bağlantılı olarak iki kere tehditte bulunmaktan suçlu bulunmuştur. Mahkeme, suçların ulusal hukukta disiplin suçu olarak sınıflandırıldığını, suçlamaların niteliğinin tamamen disiplinle ilgili olmamasına rağmen hücre hapsinin başvuranın hapis cezasının süresini uzatmadığını ve dolayısıyla fazladan bir özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelmediğini, sadece tutukluluk koşullarının ağırlaşması anlamına geldiğini kaydederek ilk yargılamanın cezaî niteliğe sahip olmadığına karar vermiştir.

• *İdari yargılamalar ve cezalar*

17. [Ruotsalainen /Finlandiya](#), §§ 41-47, kararında, başvuran, yol kontrolü sırasında polis tarafından durdurulmuş ve başvuranın kamyonetini çalıştırması gerektiği dizel yakıttan daha düşük vergilendirilmiş bir yakıtla kullandığı tespit edilmiştir. Başvuran aleyhinde kısa cezaî karar yargılamaları başlatılmış ve kendisine cüzi vergi dolandırıcılığı suçundan para cezası verilmiştir. Başvuranın kamyonetine yakıtı kendisinin doldurduğunu itiraf etmesi sebebiyle suçunun arkasında kast kavramının mevcut olduğu da kaydedilmiştir. Başvuran aleyhinde idari yargılamalar da başlatılmış ve vergideki farklılık kendisine yüklenmiştir. Başvuranın dizel yakıttan daha düşük vergilendirilmiş bir yakıtla kamyonetini kullandığı ve Araç İdaresini veya Gümrük İdaresini bu konuda daha önce bilgilendirmediği için vergi cezasındaki normal farkın üç katına çıktığı tespit edilmiştir. Mahkeme, başvurana Finlandiya mevzuatında “cezaî” olarak sınıflandırılan kısa ceza kararı yargılamaları sırasında para cezası verildiğini kaydetmiştir. Ardından, başvurana cezaî olarak sınıflandırılmamış olsa da mali rejim kapsamında yakıt ücreti borcu çıkarılmıştır. Mahkeme, ilgili hükmün özel bir statüye sahip olan bir gruptan ziyade tüm vatandaşlara yönelik olduğunu kaydetmiştir. Tahsil edilen yakıt ücreti üç katına çıktığı için Mahkeme, bunun yeniden suç işlemeyi caydırmaya yönelik bir ceza olarak görülmesi gerektiğine karar vermiştir. Sonuç olarak, Mahkeme, suçun yakıt ücreti borcu çıkarılmasını “ceza usulü” kapsamına getirecek nitelikte olduğu sonucuna varmıştır.

18. [Grande Stevens ve Diğerleri/İtalya](#) , §§ 94-101 ve § 222, kararında, Mahkeme, mali pazar düzenleyicisiyle başvurulara verilen ağır idari para cezalarının da Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün hem 6. hem de 4. maddesi amaçları bakımından “cezaî” olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, ayrıca, İtalya'nın Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin sadece İtalyan hukuku uyarınca cezaî olarak sınıflandırılan suçlara uygulandığı yönündeki çekincesinin Sözleşme kapsamında geçerli olmadığına, zira bu çekincenin çok genel olduğuna ve suçları Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamı dışında bırakan İtalyan hukuk düzeninin belirli hükümlerine atıfta bulunmadığına karar vermiştir(§§ 204-211).

19. [Mihalache /Romanya](#) [BD], § 56-62, kararında, Mahkeme, bir sürücünün kanındaki alkol seviyesini belirlemek için biyolojik örnek vermeyi reddetmesinden dolayı idari para cezası verilmesinin ceza hukuku kapsamında verilen ceza anlamına geldiğine karar vermiştir.

• *Hafif suçlara ilişkin yargılamalar*

20. [Sergey Zolotukhin/Rusya](#) [BD] kararında, başvuran, İdari Suçlar Kanunu uyarınca, “hafif uygunsuz fiillerden” dolayı üç gün idari tutukluluğa mahkûm edilmiştir. Mahkeme, yerel hukuki sınıflandırmada, söz konusu suçun “idari” bir suç olarak nitelendirildiğini gözlemlemiştir. Bununla birlikte, Rusya'da ve diğer benzer hukuk sistemlerinde “idari” suçların alanı, cezaî bir çağrışımı bulunan, ancak ceza hukuku ve muhakemesi tarafından düzenlenemeyecek derecede önemsiz olan belirli suçları kapsamına almıştır. Bununla beraber, Mahkeme, söz konusu suçun İdari Suçlar Kanunu kapsamına dâhil edilmesinin, niteliği gereği, normal koşullarda, ceza hukuku alanına giren insan onurunun ve kamu düzeninin, değerlerin ve menfaatlerin korunmasının güvence altına alınması işlevine sahip olduğunu kaydetmiştir. Kanunun ilgili hükmü, özel bir statüye sahip olan bir gruptan ziyade tüm vatandaşlara yöneliktir. Fiillerin “hafif” niteliğine atıfta bulunulması, kendi başına, bunun Sözleşme'nin özerk anlamında “cezaî” olarak sınıflandırılmasını hariç tutmamıştır. Zira Sözleşme'de bir suçun cezaî niteliğinin belirli bir ciddiyet derecesini mutlaka gerektirdiğini gösteren hiçbir husus bulunmamaktadır. Söz konusu suçta tesis etmedeki başlıca amaçlar, ceza hukuku kapsamındaki suçların ayırt edici özellikleri olan cezalandırma ve caydırıcılıktır. Önlemin ağırlık derecesine ilişkin olarak Mahkeme, söz konusu hükmün azami ceza olarak on beş gün hapis cezası öngördüğünü ve başvuranın sonunda üç günlük bir süre boyunca özgürlükten yoksun bırakılmaya mahkûm edildiğini kaydetmiştir. Başvurana uygulanabilecek olan ve aslında uygulanan ceza, başvuran aleyhindeki suçlamaların “cezaî” olduğu varsayımını oluşturan özgürlük kaybını içermekteydi. Mahkeme, “hafif uygunsuz fiiller” suçunun niteliğinin, cezanın ağırlığıyla birlikte, başvuranın mahkûmiyetini Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi amaçları bakımından “ceza usulü” kapsamına getirecek nitelikte olduğu sonucuna varmıştır (§§ 54-57). Benzer bir şekilde, ufak suçlardan dolayı kırk gün hapis cezası ile ilgili olan [Maresti/Hırvatistan](#) , §§ 55-61, kararına bk.

• *Azil (impeachment) yargılamaları*

21. [Paksas /Litvanya](#) [BD], §§ 65-68, kararında, Mahkeme, Anayasanın ağır ihlali veya cumhurbaşkanlığı yeminini bozması nedeniyle Cumhurbaşkanı aleyhinde yapılan ve onun görevden alınmasına ve (daha sonra) seçimde aday olmaktan men edilmesine yol açan azil yargılamalarının, Sözleşme'nin 6. ve 7. maddeleri ve Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi amaçları bakımından “cezaî” alanın dışında kaldığına kanaat getirmiştir.

• *Holiganizm ile mücadele bağlamında önleyici tedbir*

22. [Seražin /Hırvatistan](#) (k.k.) kararı, başvuranın belirli futbol maçlarına gitmesini yasaklayan ve onu ilgili spor müsabakası gerçekleştiği zaman en yakın polis merkezine bildirimde bulunmak zorunda bırakan dışlama önlemleri ile ilgiliydi. Önlemler, başvuranın holiganizm suçlamasıyla ufak suçlara ilişkin yargılamalarda mahkûm edilmesinin ardından alınmıştır. Mahkeme, “Engel kriterlerini” uygularken, Hırvatistan ulusal hukukunda dışlama önleminin cezaî veya hafif suç kovuşturmasından ve bir bireyin mahkûmiyetinden bağımsız bir şekilde yürütüldüğünü ve bu önlemin uygulanmasının bunların doğrudan bir sonucu olmadığını kaydetmiştir. Dışlama önlemi, spor müsabakası veya etkinlikleri sırasında kamu güvenliği yararına gelecekteki muhtemel bir şiddet tehdidini önlemek için

uygulanmıştır. Dışlama önleminin “büyük çoğunlukla önleyici niteliği” (§§ 81-84), bu önlemin süresi ve uygulanma şekli (§ 85) ve ağırlık derecesi (sadece bu önleme uyulmaması halinde para cezasının veya özgürlükten yoksun bırakmanın uygulanması, § 89) ile birlikte, bu türde bir önlemin uygulanmasının bir “suç isnadının” belirlenmesini kapsamadığı sonucuna yol açmıştır. Sonuç olarak, Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin geçerli olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, ilgili uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukukta, seyirci şiddetinin bastırılması ve önlenmesi bağlamında dışlama önlemlerinin önleyici niteliğine güçlü bir vurgu yapıldığını gözlemlemiştir (§ 70). Ters yönde bir örnek için hapis hane cezası ve spor müsabakalarına katılmaktan men edilme gibi cezalara tabi olan holiganlık idari suçuna ilişkin [Velkov /Bulgaristan*](#), § 46-52

- *Vatandaşlıktan yoksun bırakma*

23. [Ghoumid ve Diğerleri / Fransa*](#) §§ 65-68 kararında Mahkeme, terörizmle ilişkili daha önceki mahkûmiyet yüzünden vatandaşlıktan mahrum edilme şeklindeki idari önlemin “cezai suçlama” teşkil etmeyeceğine dolayısıyla Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin geçerli olmadığına karar vermiştir. Mahkeme bu önlemin Fransız vatandaşlığı verilen bireyin ardından ciddi bir suçla-demokrasinin temelini sarsan terörizmle- Fransa'ya bağlılığını kopardığını göstermeyi amaçladığından özel bir amaç güttüğünü tespit etmiştir. Bu önlemin ciddiyetine ilişkin olarak Mahkeme, terörizm söz konusu olunca demokrasinin kendine bir saldırı teşkil eden bir eyleme cevap olarak algılanması gerektiğini açıklamıştır. Ek olarak Mahkeme, söz konusu önlemin tek başına ilgili kişinin Fransa'dan sınır dışı edilmesine sebep olmadığına altını çizmiştir. Son olarak, “cezai nitelikli” olarak sınıflandırılabilir bir yaptırım değildir.

IV. Yargılamaların “aynı suç” ile ilgili olup olmadığı (*aynıyet*) (idem)

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4 § 1 maddesi

“1. Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılamaz veya mahkum edilemez.

...”

İlgili HUDOC anahtar kelimeleri

Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı (P7-4)

Suç (P7-4)

Mahkûmiyet (P7- 4)

Beraat (P7-4)

A. Genel ilkeler

24. Aynı suçtan iki defa yargılanmama ilkesi “aynı suç” nedeniyle kovuşturma veya yargılamayı yasaklamaktadır. Mahkeme, [Sergey Zolotukhin/ Rusya](#) [BD] kararında geçmişte, hukuki nitelendirmelerine bakılmaksızın olayların özdeşliğine (“aynı eylem”, aynı olay (*idem factum*), [Gradinger / Avusturya](#) § 55), aynı olayların farklı suçlara yol açabileceğini kabul ederek hukuki nitelendirmeye (“*concoirs ideal d’infractions*” (tek bir eylemin farklı suçlar teşkil edebileceği), bk. [Oliveira / İsviçre](#), §§ 25-29) veya her iki suça özgü “temel unsurların” varlığına veya yokluğuna ([Franz Fischer / Avusturya](#)) önem atfeden çeşitli yaklaşımlar benimsediğini kabul etmiştir. Diğer uluslararası belgelerde (Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi ve Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi) yer alan aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının kapsamını inceleyen ve iki suçun hukuki nitelendirmesine önem atfeden yaklaşımın bireyin

hakları üzerinde aşırı kısıtlayıcı olduğunu vurgulayan Mahkeme, ikinci suçun özdeş olaylardan veya “esasen” birinci suçun altında yatan aynı olaylardan kaynaklanması halinde, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin bir bireyin ikinci “suçtan” dolayı kovuşturma geçirmesini veya yargılanmasını yasakladığı şeklinde anlaşılması gerektiği görüşünü benimsemiştir (§ 79-82; ayrıca bk. *A ve B / Norveç* [BD], § 108).

25. Her iki yargılamaya konu olayların özdeş veya esasen aynı olup olmadıklarına yönelik bir değerlendirmenin başlangıç noktası, hem başvuranın daha önce yargılanmış olduğu suça hem de hâlihazırda sanık olarak itham edildiği suça ilişkin olay bildirimleri olmalıdır (*Sergey Zolotukhin/Rusya* [BD], § 83). Mahkeme, yeni suçlamaların hangi kısımlarının daha sonra gerçekleştirilen yargılamalarda sonuç olarak onandığı veya reddedildiği hususunun alakasız olduğunu, zira 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin ikinci bir mahkûmiyet veya beraat kararını yasaklamaktan ziyade, yeni bir yargılamada tekrar yargılanmaya veya yargılanma ihtimaline karşı güvence sağladığının altını çizmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, incelemesinde, aynı sanığı içeren ve mekân ve zaman yönünden ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı olan bir takım somut maddi koşulları oluşturan olaylara odaklanması gerektiğine karar vermiştir. Mahkûmiyetin elde edilmesi veya ceza yargılamalarının başlatılması için bu koşulların varlığının kanıtlanması gerekir (§§ 83-84).

B. Örnekler

26. *Sergey Zolotukhin / Rusya* [BD] kararında ortaya konulan ilkeler daha sonra başka davalarda da uygulanmıştır.

27. Mahkeme *Ruotsalainen / Finlandiya* kararında, başvuran aleyhinde yürütülen her iki davanın temelindeki olayların aslında aynı olduğunu ve her iki olayın da mazot yerine daha az vergilendirilmiş olan yakıt kullanımına ilişkin olduğunu kaydetmiştir. Tek fark, ilk davada söz konusu olan niyet kavramıdır. Mahkeme sonuç olarak, ikinci yaptırımın bir önceki davadaki ile aynı olaydan kaynaklandığını ve bu nedenle 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak mükerrer yargılamanın söz konusu olduğunu kaydetmiştir (§§ 50-57).

28. Mahkeme *Maresti / Hırvatistan* kararında, hafif suç ve ceza gerektiren suç bakımından, başvuranın, aynı sanık tarafından ve aynı zaman diliminde gerçekleştirilen aynı eylemden dolayı suçlu bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme bu bağlamda, hafif suç ifadesi tanımında yaralamanın yer almamasına karşın, bu unsurun ağır yaralama suçu bakımından çok önemli olduğunu kaydetmiştir. Ancak, Hafif Suçlar Mahkemesi verdiği kararda, başvuranın *diğerlerine ilaveten* yumruğuyla mağdurun kafasına vurmaktan ve neredeyse bütün vücudunu yumruklamak ve tekmelemekten suçlu bulunduğunu açıkça ifade etmiştir. Mağdura yapılan fiziksel saldırı bu nedenle başvuranın suçlu bulunduğu hafif suçun bir unsurunu teşkil etmiştir. Şehir Mahkemesinde gerçekleştirilen ceza yargılamalarında, başvuran *diğerlerine ilaveten* mağdura vurmaktan tekrar suçlu bulunmuştur. Mahkeme, her iki kararın da tamamen aynı olay ve aynı eylemlerle ilgili olduğunun açık olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın mahkûm edilmesine yol açan hafif suçu oluşturan olayların, başvuranın yine mahkûm edilmesine yol açan suçu oluşturan olaylarla esasen aynı olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi ihlal edilmiştir (§§ 63-64)

29. *Tsonyo Tsonev / Bulgaristan (no. 2)* davasında, başvuran ve bir arkadaşı evlerine gittikleri üçüncü bir kişiyle şiddet içeren bir kavga etmişlerdir. Komşular tarafından yapılan ihbar üzerine olay yerine giden polisler başvuranı yakalamışlardır. Bir hafta sonra, kamu düzenine ilişkin bir belediye kanununu uygulayan belediye başkanı, olayla ilgili olarak düzenlenen polis raporuna dayanarak, kişinin konutuna zorla girme ve bu kişiye dayak atma suçundan başvurana para cezası verilmesine karar vermiştir. Bir süre sonra, aynı olayla ilgili olarak, savcılık başvuranı yaralama ve başkasının konutuna zorla girme suçuyla itham etmiştir. Yerel mahkemeler başvuranı sadece yaralama suçu kapsamında suçlu bulmuştur. Mahkeme, hem belediye başkanı tarafından verilen para cezasının hem de savcılık tarafından yapılan suçlamaların merkezinde aynı olayların (başkasının konutuna zorla girme ve bir kişiye dayak atma) bulunduğunu kaydetmiştir. Para cezasına itiraz edilmediği için bu ceza kesinleşmiştir. Yerel mahkemeler, Temyiz Mahkemesinin idari bir davada daha önce cezalandırılan kişiler aleyhine ceza davası açılacağına istikrarlı bir şekilde karar verdiğini dikkate alarak, daha sonra açılan ceza yargılamalarını sonlandırmamıştır. Dolayısıyla Mahkeme, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak, başvuranın aynı eylem, aynı olaylar ve aynı suç nedeniyle hem idari hem de ceza yargılamalarında ayrı ayrı mahkûm edildiğini tespit etmiştir (§§ 52-57).

30. Bazı davalar, haklarında vergi ve muhasebe suçlarına ilişkin ceza yargılamaları ve ek vergi işlemlerine ilişkin yargılamalar yürütülen başvurular hakkındadır. [Pirttimäki / Finlandiya](#) davasında, vergi makamları denetleme sonrasında, başvuranın, hisse sahibi olduğu bir şirketten gizli kar payı aldığını değerlendirmişlerdir. Başvurana vergi artışı ve ek vergi uygulanmıştır. Ayrıca, başvuranın hissesinin bulunduğu şirkete de vergi artışı ve ek vergiler uygulanmıştır. Daha sonra, başvuran, şirket adına yapılan suçlama kapsamında, şirketin muhasebesine yanlış ve yanıltıcı bilgiler eklediği gerekçesiyle bir muhasebe suçundan ve ayrıca nitelikli vergi kaçakçılığı suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkeme, ilk iki davanın, şirketin ve -kişisel vergi bildiriminde- başvuranın belirli vergi dönemlerinde bazı gelirleri bildirmemelerinden kaynaklandığını kaydetmiştir. Başvuran, diğer davada, şirketin temsilcisi olarak, belirli bir zaman diliminde, şirket adına vergi makamlarına yanlış bilgi verdiği gerekçesiyle nitelikli vergi kaçakçılığı ile suçlanmıştır. Dolayısıyla, ilgili iki yargılama başvuran aleyhine yürütülen vergi davası ve ceza davasıdır. Mahkeme, söz konusu iki yargılamaya konu olayların birbirinden farklı olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, bu yargılamalarda yer alan tüzel kişiliklerin aynı olmadığını, birinci yargılamada başvuranın ikinci yargılamada ise şirketin yer aldığını kaydetmiştir. Mahkeme, koşulların aynı olmadığını gözlemlemiştir; nitekim, kişisel vergilendirme açısından vergi bildiriminde bulunmak şirket adına vergi bildiriminde bulunmaktan farklıdır, zira bu bildirimler farklı şekillerde yapılır ve farklı bir dönemde yapılmış olabilir ve şirket yönünden bakıldığında, başka kişileri de içerebilir. Bu nedenle Mahkeme, başvuruya konu iki davanın, özdeş olaylardan veya esasen aynı olaylardan kaynaklanan somut maddi koşulları teşkil etmediğine karar vermiştir (§§ 49-52).

31. [Shibendra Dev / İsveç](#) (k.k.) davasında, başvuranın vergi beyanında verdiği bilgilerin hatalı olması ve işletmenin eksik muhasebesi dikkate alındığında, takdire bağlı değerlendirme usulü kapsamında revizyon yapılması gerekmesi nedeniyle, vergi makamları başvuranın ek vergi ödemesine karar vermiştir. Yukarıdaki eylemle ilgili olarak, başvuran hakkında ceza davası açılmıştır. Başvuran nitelikli muhasebe suçundan ve nitelikli vergi suçundan mahkûm edilmiştir. Suçlar yukarıda belirtilen vergi kararlarıyla aynı döneme ilişkindir. Yerel mahkeme, restoran işletmesinin muhasebesinin ciddi ölçüde eksik olduğunu ve başvuran ile eşinin, kendileri için büyük karlar içeren önemli gelirler ve KDV konusunda açıklama yapmamaktan sorumlu olduklarını tespit etmiştir. Mahkeme, bir iş insanının defterlere doğru rakamları girme yükümlülüğünün, vergi mükellefiyetinin tespiti için muhasebe materyallerinin kullanılmasına bağlı olmayan tek başına bir yükümlülük olduğunu kaydetmiştir. Başvuran, yasal muhasebe gerekliliklerini yerine getirmemesine karşın, daha sonra, örneğin defterlerde bulunan bilgileri düzelterek veya vergi matrahı teşkil edebilecek diğer materyalleri sunarak, vergi makamlarına yeterli ve doğru bilgiler sunma yükümlülüğünü yerine getirebilirdi. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın vergi beyannamesinde yer alan talepleri ve bildirimleri desteklemek üzere vergi makamlarına hatalı muhasebe materyalleri sunmasının ve vergi matrahını dayandırabileceği başka bir güvenilir belge sunmamasının, muhasebe suçu kapsamındaki mahkûmiyetinden farklı olarak vergi davasında ek olgular teşkil ettiğini belirtmiştir. Mahkeme bu koşullar altında, söz konusu iki suçun, başvuranın aynı suçtan iki defa cezalandırılmadığı sonucuna varılmasını sağlamak açısından yeterince farklı olduğunu tespit etmiştir (§ 51; ayrıca bk. [Manasson / İsveç](#) (k.k.), [Carlberg / İsveç](#) §§ 69-70). Benzer şekilde, Mahkeme Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya ([no.2](#))*davasının 606-615 paragraflarında iki farklı ceza mahkûmiyetinin aynı büyük çaplı iş faaliyetleri ile alakalı olmasının tek başına bu mahkûmiyetlerin ayı olgudan kaynaklandığına işaret etmediğini belirtmiştir.

32. Diğer taraftan Mahkeme, [Johannesson ve Diğerleri / İzlanda](#) davasında, başvuranların hem mahkûmiyetinin ve hem de ek vergi ödemeleri yönündeki kararın, gelir beyanında bulunmamalarına dayandırıldığını ve vergi davası ile ceza davasının aynı zaman dilimine ve özünde aynı tutarda kaçırılan vergilere ilişkin olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, başvuranların haklarında kovuşturma yürütülmesine ve mahkûm edilmelerine neden olan suçlar, ek vergi ödemeleri kararı verilmesine neden olan suçlarla aynıdır (§ 47). Kısacası, *aynı suçtan iki defa yargılanmama* ilkesinin aynılık (idem) unsuru söz konusudur.

33. [Ramda / Fransa](#) §§ 81-84 kararında Mahkeme, [Sergey Zolotukhin / Rusya](#) [BD], § 82 kararında belirtilen ve [A ve B / Norveç](#) [BD], § 108 kararında teyit edilen *aynılık* unsurunun olaylara dayalı değerlendirilmesi ilkesini hatırlatmış ve bu ilkeyi terör suçlarına ilişkin kovuşturmalara uygulamıştır. Cezayir uyruklu başvuran 1995 yılında Fransa'da yaşanan bir dizi terör saldırısıyla bağlantılı olarak Birleşik Krallık tarafından Fransa'ya iade edilmiştir. Başvuran ilk olarak, terör saldırıları hazırlama

amacı güden bir gruba katılımına ilişkin suçlamalar kapsamında, bir ceza mahkemesi tarafından yargılanmış ve mahkûm edilmiştir. Başvuran daha sonra, cinayet ve cinayete teşebbüs gibi bir dizi suça ortaklık etme suçlamasıyla, bir ağır ceza mahkemesi tarafından yargılanmış ve mahkûm edilmiştir. Mahkeme, her iki usul kapsamında verilen kararlarda belirtilen çok sayıda olay ve olguya ilişkin karşılaştırmalı bir inceleme yaptıktan sonra (§§ 87-93), bu kararların çok sayıda ayrıntılı ve farklı olay ve olguya dayandırıldığını kaydetmiştir (Ramda/Fransa, § 94). Mahkeme, başvuranın ikinci davada, birinci dava kapsamında mahkûm edilmesine yol açan olay ve olgularla esasen aynı olaylar nedeniyle yargılanmadığı veya mahkûm edilmediği sonucuna varmıştır (§ 95). Sonuç olarak Mahkeme, *Marguš / Hırvatistan* [BD] §§ 127-128 kararında oluşturulan Devletin 2. maddenin ciddi ihlallerine ilişkin kovuşturma yükümlülüğüne dikkat çekmiş ve bu yükümlülüğü terör bağlamında uygulamıştır (§ 96).

34. Trafik kontrolünde kandaki alkol seviyesinin belirlenmesi için biyolojik örnek verme işleminin başvuran tarafından reddedilmesine ilişkin *Mihalache / Romanya* [BD], § 68 kararında, Mahkeme, biri savcı tarafından ve diğeri ilgili mahkeme tarafından olmak üzere başvuran hakkında verilen iki kararın aynı olaylara ve aynı suçlamalara ilişkin olduğunu ve bu durumun başvuranın aynı suç nedeniyle iki defa yargılandığı anlamına geldiğini belirtmiştir.

V. Mükerrer yargılama yapılıp yapılmadığı (*mükerrerlik*) (bis)

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4 § 1 maddesi

“1. Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümlerle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılamaz veya mahkum edilemez.

...”

İlgili HUDOC anahtar kelimeleri

Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı (P7-4)

Suç (P7-4)

Mahkûmiyet (P7-4)

Beraat (P7-4)

A. Yeni bir dava açılıp açılmadığı

35. 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde “kesin” bir kararla sonuçlandırılmış ceza davasının tekrarı yasaklanmaktadır. 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi sadece aynı suçtan iki defa cezalandırılmama hakkıyla sınırlı olmayıp, aynı zamanda iki defa kovuşturulmama veya yargılanmama hakkını da kapsamaktadır. Söz konusu madde bir bireyin sadece kovuşturmaya tabi tutulduğu ancak kovuşturma sonucunda mahkûm edilmediği durumlarda da uygulanmaktadır (ikinci dava sonrasında beraat kararı verilmesine ilişkin *Sergey Zolotukhin / Rusya* [BD], §§ 110-111).

36. Mahkeme, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, ikinci dava başladığında birinci davanın zaten kesinleşmiş olduğu durumlarda, art arda gerçekleştirilen yargılamaların açık bir şekilde yasaklandığını kaydetmiştir (*Sergey Zolotukhin / Rusya*).

37. Ancak, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde aynı anda birkaç davanın yürütülmesi yasaklanmamıştır (*derdest davalar*). Bu tür bir durumda, bir başvuranın “kesin bir hükümlerle beraat ettiği ya da mahkûm edildiği bir suçtan dolayı” birkaç defa yargılandığı söylenemez (*Garaudy / Fransa* (k.k.)). İki paralel davada, birinci davanın kesinleşmesi sonrasında ikinci davanın düşürülmesinde Sözleşme açısından bir sorun bulunmamaktadır (*Zigarella / İtalya* (k.k.)). Ancak dava düşürülmediğinde, Mahkeme 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak mükerrer davanın söz konusu olduğuna karar vermiştir (*Tomasović / Hırvatistan* §§ 29-32; *Muslija / Bosna Hersek* §§ 36-37; *Nykänen / Finlandiya* §§ 47-54; *Glantz / Finlandiya* §§ 57-64).

38. Buna karşın Mahkeme ayrıca, ehliyetin geri alınmasına ilişkin içtihadında, farklı yargılamalar

kapsamında farklı makamlar tarafından aynı olaya ilişkin (alkollü araç kullanma veya hız limitini aşma) farklı yaptırımlar (cezai yaptırımlar ve ehliyetlerin geri alınması) uygulanmış olmasına rağmen, esas ve zaman bakımından bu yaptırımlar arasında yeterince yakın bir bağlantının söz konusu olduğunu tespit etmiştir (*Nilsson / İsveç* (k.k.); *Maszni / Romanya* §§ 68-70). Mahkeme söz konusu davalarda, başvuranların Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak kesin bir hükümle mahkûm edildikleri bir suçtan dolayı yargılanmadıklarını veya cezalandırılmadıklarını tespit ederek mükerrer davanın söz konusu olmadığına karar vermiştir. Örnek olarak, *Boman / Finlandiya* davasında, başvuran bir trafik suçundan mahkûm edilmiş ve trafikten geçici süreli men cezasına tabi tutulmuştur. Daha sonra, ilgili polis departmanı ve idare mahkemeleri ayrı bir süreç kapsamında trafikten men cezasının uzatılmasına karar vermiştir. Mahkeme, daha sonra verilen trafikten men cezasının başvuranın trafik cezasından zaten suçlu bulunduğu varsayımına dayandığını kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, ceza davasında verilen karardan kısa bir süre sonra verilen trafikten ikinci defa men edilme cezası uygulanmasına ilişkin kararın doğrudan başvuranın trafik suçları nedeniyle kesin bir kararla Bölge mahkemesi tarafından mahkûm edilmesine dayandırıldığını ve bu nedenle polis tarafından suça veya eyleme ilişkin ayrı bir inceleme içermediğini belirtmiştir. Mahkeme bu nedenle, söz konusu iki yargılamanın esas ve zaman bakımından özünde bağlantılı olduğu ve bu kapsamda Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi anlamında tek bir yargılama kapsamında gerçekleştiği sonucuna varmıştır (bk. ayrıca *Rivard / İsviçre* §§ 28-34)

39. Mahkeme, Finlandiya ve İsveç aleyhine açılan bazı davalarda vergi yaptırımlarını incelemiştir (*Häkka / Finlandiya*, *Nykänen / Finlandiya*, *Glantz / Finlandiya*, *Rinas / Finlandiya*, *Österlund / Finlandiya*, *Kiiveri / Finlandiya* ve *Lucky Dev / İsveç*). Mahkeme bu davalarda, Finlandiya ve İsveç sistemlerinde, cezai ve idari yaptırımların farklı mercilerce uygulandığını ve yargılamaların hiçbir şekilde bağlantısı olmadığını, her iki yargılamanın da kendi yolunu izleyerek, birbirinden bağımsız bir şekilde kesinleştiğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, ne bu yaptırımların diğer mahkeme veya makam tarafından yaptırımın ağırlığının belirlenmesinde dikkate alınmasının ne de ilgili makamlar arasında herhangi bir etkileşimin söz konusu olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme buna ek olarak, bir başvuranın eylemine ve ilgili vergi mevzuatı kapsamındaki sorumluluğuna ilişkin inceleme sonrasında ek vergi uygulandığını, ancak bunun ceza davasında gerçekleştirilen incelemelerden bağımsız olduğunu gözlemlemiştir. Mahkeme bu durumun, ehliyetin geri alınmasına ilişkin kararın doğrudan trafik suçu nedeniyle mahkûmiyet beklentisine veya kesinleşmiş mahkûmiyete dayalı olduğu ve bu nedenle söz konusu suça veya eyleme ilişkin ayrı bir incelemenin gerçekleştirilmediği, ehliyete ilişkin önceden görülen davalarla çeliştiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, ceza ve vergi davaları arasında esas ve zaman bakımından yakın bir bağlantı bulunmadığı sonucuna varmıştır.

40. O halde incelenmesi gereken husus mükerrer davanın (*bis*) söz konusu olup olmadığıdır. Mahkeme, *A ve B / Norveç* [BD] davasında, vergi beyanında yanlış bilgi verilmesiyle ilgili olarak Norveç'teki ceza ve idari yargılamaya ilişkin ikili sistemi incelemiştir. Mahkeme ayrıca yargılamalar arasında "esas ve zaman bakımından yeterince yakın bağlantı" ilkesini geliştirmiştir. Mahkeme, 7 No'lu Protokol'ün 4. maddesine uygunluğu sağlamanın en kesin yolunun, ilgili faaliyete ilişkin yasal düzenlemelerin paralel unsurlarının bir araya getirilmesini sağlayan tek bir usulün oluşturulması olduğunu, böylece toplumun suçla mücadele konusunda farklı ihtiyaçlarının tek bir süreç çerçevesinde ele alınabileceğini belirtmiştir. Ancak, 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde, belirli koşulların yerine getirilmesi şartıyla, ikili yargılamaların yürütülmesi süre yönünden dahi kapsam dışında bırakılmamıştır. Davalı Devlet, söz konusu ikili yargılamaların "esas ve zaman bakımından yeterince yakın bir şekilde bağlantılı" olduklarını (§ 130) bazı unsurlara dayanarak ortaya koymalıdır. Bu unsurlar arasında şunlar yer almaktadır (§ 132):

- farklı yargılamaların tamamlayıcı amaçlar gözetip gözetmediği ve bu kapsamda sadece soyut değil aynı zamanda somut olarak söz konusu sosyal suiistimalin farklı açılarını ele alıp almadığı;
- söz konusu ikili yargılamaların, hem hukuki açıdan hem de uygulamada, dava konusu aynı eylemin öngörülebilir bir sonucu olup olmadığı (*aynılık (idem)*);
- özellikle bir davaya konu olayların tespitinin diğer davada da kullanılmasını sağlamak için çeşitli yetkili merciler arasında yeterli etkileşim sağlanarak, ilgili davaların, delillerin toplanması ve değerlendirilmesinde mümkün olduğunca herhangi bir tekrardan kaçınılacak şekilde gerçekleştirilmediği;

- ve en önemlisi, ilgili bireye en sonunda aşırı bir yük getirilmesinin önlenmesi amacıyla, ilk önce kesinleşen yargılamalarda uygulanan yaptırımın en son kesinleşen yargılamalarda dikkate alınıp alınmadığı; bu risk, uygulanan her türlü cezanın toplam miktarının orantılı olmasının sağlanması için tasarlanan bir dengeleme mekanizmasının yürürlükte olduğu durumlarda son derece az bir ihtimalle söz konusu olur.

Mahkeme ayrıca, idari yargılamaların, -başta *diğerlerine ilaveten* yaftalayıcı özellikleri olmak üzere- olağan ceza yargılamalarının özelliklerini ne ölçüde barındırdığının da önemli bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Mahkeme, eğer uygulanacak olan yaptırımlar resmi şekilde “cezaî” olarak sınıflandırılmamış yaptırımlar olup söz konusu eyleme özel ise ve dolayısıyla “ceza hukukunun temel özünden” farklılık gösteriyorsa birleşik yargılamaların (combined proceedings) tamamlayıcılık ve tutarlılık kriterleri için daha uygun olacağı açıklamasında bulunmuştur (§133; örneğin, [Velkov / Bulgaristan*](#), bu davada A ve B kararındaki kriterleri taraftar holiganlığı kapsamında uygulanmıştır).

Ek olarak, *esas bakımından* bağlantının yeterince kuvvetli olduğu durumlarda, *zaman bakımından* bağlantı koşulu da karşılanmalıdır. Mahkeme, iki yargılamanın da başlangıcından bitişine kadar eş zamanlı olarak yürütülmemesi gerektiğini, zira yargılamaların kademeli bir şekilde yürütülmesinin, etkinlik ve adaletin doğru şekilde tecellisi amacıyla yapıldığı, farklı toplumsal amaçların gözetildiği ve başvuranın orantısız bir zarara maruz kalmasına neden olmadığı durumlarda, Devletlerin yargılamaların kademeli bir şekilde yürütülmesi seçeneğine sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Ancak, ilgili ulusal sistemin idari ve cezai bileşenleri ayıran “entegre” bir düzen öngördüğü durumlarda dahi, *zaman bakımından* bağlantı, bireyin belirsizliklere ve ertelemelere maruz kalmasının ve yargılamaların zamanla uzamasının önlenmesi için yeterince yakın olmalıdır (§ 134).

Bu ilkeleri davalara konu olaylara uygulayan Mahkeme, başvuranlara farklı yargılamalarda iki farklı makam tarafından farklı yaptırımlar uygulansa da, bu yargılamalar arasında hem esas yönünden hem de zaman yönünden “Norveç hukuku kapsamında vergi beyannameleri için bilgi sağlanmaması nedeniyle entegre yaptırım düzeninin bir parçasını oluşturdukları sonucuna varılmasını sağlayacak ölçüde” yeterince yakın bir bağlantı bulunduğu konusunda ikna olmuştur. Bu nedenle ikili yargılamalar yasak olan mükerrer dava teşkil etmediğinden, Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi ihlal edilmemiştir (§§ 144-147 ve 149-154).

41. Diğer taraftan, Mahkeme [Johannesson ve Diğerleri / İzlanda](#) davasında, iki yargılamada da vergi mükelleflerince beyanname verilmesine ilişkin yasal koşullara riayet edilmemesi hususunun incelenmesinde tamamlayıcı amaçlar gözetilmesine karşın (§ 51), zaman bakımından sınırlı bir çakışma olması ve delillerin büyük oranda bağımsız bir şekilde toplanması ve değerlendirilmesi nedeniyle, bu iki yargılama arasında yeterince yakın bir bağlantı bulunmadığına karar vermiştir (§ 55). Sonuç olarak, başvuranlar, gerekli bağlantıdan yoksun olan iki farklı yargılamada farklı makamlarca aynı veya esasen aynı eylem nedeniyle yargılandıkları ve cezalandırıldıkları için orantısız bir zarara maruz kalmışlardır.

42. Benzer şekilde, Mahkeme piyasa manipülasyonu nedeniyle yürütülen iki paralel yargılamaya (idari ve ceza) ilişkin [Nodet / Fransa](#) § 53 davasında, ilgili iki yargılamada aynı amacın gözetildiği ve bu iki yargılamada delillerin bağımsız bir şekilde toplanmasının kısmen söz konusu olduğunu dikkate almış ve bu nedenle bu iki yargılama arasında esas bakımından yeterince yakın bir bağlantı bulunmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca Mahkeme söz konusu iki yargılama arasında zaman bakımından yeterli bağlantı bulunmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın aynı suç nedeniyle iki defa yargılanması ve cezalandırılması sebebiyle orantısız zarara maruz kaldığı sonucuna varmıştır.

43. Mahkeme, [Mihalache / Romanya](#) [BD], § 84 davasında, biri savcı önünde diğeri ilgili mahkeme önünde yürütülen iki yargılamanın uyumlu bir bütün oluşturacak entegre bir şekilde birleştirilmiş olmadığını tespit etmiştir. Mahkeme şu hususları dikkate almıştır: başvuran hakkında “her iki” yargılamada da tek bir yasal hüküm kapsamında suç teşkil eden tek bir suç nedeniyle kovuşturma yürütülmüştür; yargılamalarda ve başvurana uygulanan iki cezada da aynı genel amaç gözetilmiştir; “birinci” yargılama tamamen “ikinci “ yargılamanın ise başlangıç kısmı aynı makam tarafından yürütülmüştür; “her iki” yargılamada da aynı deliller gösterilmiştir; başvurana uygulanan iki ceza birleştirilmemiştir; ve “iki” yargılama da peş peşe gerçekleştirilmiş ve herhangi bir zamanda eş zamanlı

olarak yürütülmemiştir.

44. İki yargılamanın uyumlu bir bütün oluşturacak entegre bir şekilde birleştirilmediği sonucuna varan Mahkeme, söz konusu davada 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamında mükerrer davanın (“bis”) söz konusu olup olmadığını belirlemek amacıyla, birinci davada verilen kararın başvuranın “beraatine veya mahkûmiyetine” yol açan “kesinleşmiş” bir karar olup olmadığını incelemesi gerektiğini değerlendirmiştir. Mahkeme, bu soruya olumlu cevap verilmesi halinde, söz konusu “kesinleşmiş kararın” kaldırılmasına ilişkin bir kararın 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesiyle uyumlu olarak davanın yeniden açılması anlamına gelip gelmediğinin incelemesi gerektiğini vurgulamıştır (*anılan karar* §§ 85-86).

B. Kesin kararın olup olmadığı

45. 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinde Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesiyle zaten “kesin olarak beraat eden ya da mahkûm edilen” kimselerin korunması amaçlanmıştır. 7 no.lu Protokol'e ilişkin açıklayıcı raporda 4. maddede belirtilen bu ilkenin sadece bireyin ilgili Devletin ceza prosedürü ve hukukuna uygun bir şekilde beraat ettikten ya da mahkûm edildikten sonra uygulanabileceği bildirilmiştir. Bu sebeple bir kimsenin bu madde altında korumaya tabi olması için kesin bir kararın verilmiş olması yeterli değildir aynı zamanda bu kesin karar ilgilinin beraat ettiğine ya da mahkûm edildiğine dair bir hüküm içermek zorundadır. İki durumda da Mahkeme, beraat ya da mahkûmiyet kararının bulunup bulunmamasına ilişkin tespit yapmak zorundadır. Eğer varsa, bu kararın 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi ışığında “kesin” olup olmadığı tespit edilmelidir (*agy.*, §§ 88-89).

1. “Beraat ya da mahkûmiyet” kararının varlığı

46. *Mihalache / Romanya* [BD], §§ 95 ve 97, davasında açıklandığı şekliyle bir kararın “beraat” ya da “mahkûmiyet” hükmü verdiğini tespit etmek için Mahkeme söz konusu kararın içeriğini ve başvuranın durumu üzerindeki etkilerini değerlendirmelidir. Bu kapsamda, bir “kararın” mevcut olması ve söz konusu kararın hüküm niteliğinde olmaması durumunda yargısal müdahale gereksizdir.

47. 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi bağlamında Mahkeme “beraat ya da mahkûmiyet” kelimelerinin özellikle seçilmesinin davanın koşullarının değerlendirilmesinin ardından sanığın “cezaî” sorumluluğunun belirlendiğini bir diğer deyişle davanın esaslarına ilişkin bir karara varıldığını gösterdiği kanısındadır. Böyle bir değerlendirmenin yapılabilmesi için kararı veren makama davanın esaslarını inceleyebilmek üzere karar verme yetkisinin iç hukuk tarafından teslim edilmiş olması hayati önem taşımaktadır. Ancak o zaman bu makam dava dosyasındaki delilleri inceleyebilir ve başvuranın soruşturma organlarının “cezaî” sorumluluğunun oluşup oluşmadığına tespit etmek amacıyla hareket geçmesini sağlayan olay ya da olaylarla ilgisini değerlendirebilir (*agy.*, § 97).

48. Bu itibarla bir davada davanın koşullarına ve sanığın suçlu olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin yapıldığı bulgusu yargılamaların ilerlemesiyle desteklenebilir. Söz konusu kimse hakkında bir suçlama yapıldıktan sonra cezaî soruşturmanın başlatıldığı durumlarda mağdur ile görüşme yapılır, deliller toplanır ve yetkili makamlar tarafından incelenir ve bu kanıtlar temelinde bir gerekçeli karar verilir. Bu faktörler davanın esasları hakkında bir karara varıldığı şeklinde bir çıkarım yapılmasına yol açabilir. İlgili kimseye atfedilen davranışın sonucunda yetkili makam tarafından ceza verildiği durumlarda ise mantık çerçevesinde yetkili makamın daha öncesinde davanın koşulları ve ilgilinin davranışının hukuka uygunluğu hakkında bir değerlendirme gerçekleştirdiği düşünülebilir (*agy.*, § 98).

49. *Mihalache* (§§ 99-101) davasında Mahkeme, iç hukuk uyarınca ceza hukukunun uygulanmasında savcılığın müdahil olmasının beklendiğine atıfta bulunmuştur. Bu kapsamda savcının başvuranın gerçekleştirdiğinin iddia edildiği eylemlere yönelik soruşturma yürütme ve tanık ile şüphelileri sorgulama yetkisi bulunmaktaydı. Ardından, iç hukukta öngörülen esasa ilişkin ilgili kuralları uygulayıp başvuranın gerçekleştirdiğinin iddia edildiği eylemlerin cezaî suç olarak değerlendirilmesinde gerekliliklerin yerine getirilip getirilmediğini incelemek zorundadır. Savcı,

elde edilen deliller temelinde hem başvuranın şahsı hem de olaylar hakkında davanın koşullarına ilişkin değerlendirmesini yapmıştır. Bu değerlendirmesinin ardından kendine iç hukuk tarafından emanet edilen yetki kapsamında kovuşturmanın düşürülmesine karar vererek başvuruna cezalandırıcı ve caydırıcı olması amacıyla bir ceza vermiştir. Verilen ceza iç hukuk uyarınca başvuran tarafından yapılabilecek temyiz süresinin bitiminin ardından infaz edilebilir hale gelmiştir. Bu koşullar kapsamında Mahkeme, yargısal müdahalenin varlığına bakılmaksızın savcının kararının 7 no.lu Protokol'ün 2. maddesi bağlamında “mahkûmiyet” kararı teşkil ettiğine karar vermiştir.

50. *Smoković / Kıbrıs* (k.k.), §§ 43-45 kararında Mahkeme 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin amaçları dâhilinde başvuran hakkındaki yargılamaların zaman aşımı nedeniyle düşmesinin hükmedildiği kararın ne “mahkûmiyet” ne de “beraat” kararı teşkil ettiği tespitinde bulunmuştur. Özellikle, yargılamaların düşmesi kararının “mahkûmiyet” kararı teşkil etmediği oldukça açıktır. Söz konusu kararın beraat kararı teşkil edip etmediği konusuna ilişkin olarak Mahkeme şunları ifade etmiştir: karar başvuran hakkındaki suçlamalara ilişkin bir soruşturma sonucunda verilmemiştir; başvuranın suçluluğuna ya da masumluğuna yönelik herhangi bir gerçeğe ilişkin bir bulguya dayanmamıştır; değerlendirmek ya da beraat kararı vermek üzere iddia edilen eylemlere ilişkin gerçekler, koşullar ya da deliller ele alınmamıştır; ve söz konusu karar normalde beraat kararının verilmesini gerektirecek dava konusu suça ilişkin başvuranın sorumluluk taşıyıp taşımadığına ilişkin olarak verilmemiştir.

2. “Kesin” karar

51. 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin amacı “kesin” karar ile sonuçlanan ceza yargılamalarının tekrarlanmasını (aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesi) yasaklamaktır. Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi'ne atıfta bulunulan 7 no.lu Protokol'e ilişkin açıklayıcı rapora göre bir karar, geleneksel ifade uyarınca, hukuki kesinlik (*res judicata*) kazandığında kesin olur. Bu durumda karar geri çevrilemez hale gelmiş olur. Bir diğer deyişle başka bir hukuk yolu bulunmamaktadır ya da taraflar mevcut olan hukuk yollarını tüketmiş ya da bunlardan yararlanamadan yasal süre bitmiştir (*Sergey Zolotukhin / Rusya* [BD], § 107). Süre sınırı dolmadığı sürece olağan temyiz imkânının mevcut olduğu kararlar 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi tarafından sağlanan güvencenin kapsamına girmez (§ 108). Bir diğer yandan yargılamaların yeniden başlatılması ya da başvuru için bitmiş süre sınırının uzatılması gibi talebi gibi olağanüstü hukuk yolları yargılamalarda kesin hükme varılıp varılmadığının değerlendirilmesi konusunda dikkate alınmamaktadır. Bu hukuk yolları ilk yargılamaların devam edebileceğine işaret etse de bir kararın “kesinlik” mahiyeti bunların kullanılmasına bağlı değildir (§ 108).
52. *Sundqvist / Finlandiya* (k.k.) kararında Mahkeme savcının kovuşturmayaya yer olmadığı kararının uygulanabilir iç hukuk hükümleri ışığında “kesin” karar olarak algılanmaması gerektiği tespitini yapmıştır. Bu itibarla, söz konusu karardan sonra başvuranın başvurusunun kovuşturulmasına ilişkin kararı ve takip eden mahkûmiyet kararı yeni yargılamaların 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamına girmesine sebep olmamıştır. Mahkeme daha öncesinde de savcı tarafından ceza yargılamalarının düşmesine ilişkin verilen kararların mahkûmiyet ya da beraat kararı teşkil etmediğini ve bu durumda 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin uygulanabilir olmadığını belirtmiştir (*Smirnova ve Smirnova / Rusya* (k.k.), *Harutyunyan / Ermenistan* (k.k.), *Marguš / Hırvatistan* [BD], § 120; ayrıca bk. savcı tarafından psikiyatrik gözlem kararının verildiği *Horciag / Romanya* (k.k.)). Aynı zamanda bu hüküm sivillere karşı işlenen savaş suçları gibi temel hakların ihlaline sebep olan eylemlere ilişkin çıkan aflar temelinde ceza yargılamalarının düşürüldüğü davalarda da uygulanmaz (*Marguš / Hırvatistan* [BD], §§ 122-141). Mahkeme, sivillerin öldürülmesi ve kötü muameleye maruz bırakılmasına ilişkin olarak af çıkarılmasının Sözleşme'nin 2 ve 3 maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerle ters düşeceğini kaydetmiştir. Ayrıca, insan haklarına ilişkin ciddi ihlallere yönelik af çıkarılmasının kabul edilemez olduğu hakkında uluslararası hukukta giderek güçlenen bir görüş olduğunu not etmiştir. Bu itibarla bu eylemler için aftan faydalanan bir kimse hakkında yeniden bir iddianame çıkarılması, 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin kapsamına girmeyecektir.
53. *Mihalache / Romanya* [BD], § 115 kararında Mahkeme bir kararın kesinliğinin değerlendirilmesi

hususundaki yöntemine daha da açıklık getirmiştir. 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin amaçları dâhilinde “olağan” hukuk yollarının belirlenmesinde başlangıç noktası olarak iç hukuk ve usullerini ele aldığını açıklamıştır. Hem esas hem de usul açısından iç hukuk hukuki kesinlik ilkesini sağlamak zorundadır. Bu da bir hukuk yolunun kapsamının 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesinin amaçlarına uygun olarak söz konusu tarihte açık şekilde belirtilmiş ve bu hukuk yolundan tarafların faydalanabilmesi için uygulanması aşamasındaki usullerin açık olması gerekmektedir. Bir diğer deyişle aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının temelinde bulunan hukuki kesinlik ilkesi koşulunun sağlanması için bir hukuk yolu bir kararın ne zaman kesinleştiği konusuna açıklık getirecek şekilde işlemelidir. Özellikle bir hukuk yolunun “olağan” olarak değerlendirilmesindeki süre sınırı gerekliliği açıklayıcı raporun lafzında üstü kapalı olarak verilmiştir. Raporda tarafların mevcut hukuk yollarından yararlanamadan yasal sürenin bittiği durumda kararın geri çevrilemez hale geldiği ifade edilmiştir. Taraflardan birinin spesifik bir hukuk yolunu kullanması hususunda sınırsız takdir yetkisi veren ya da tarafların bundan faydalanması konusunda taraflar arasında bir eşitsizliğe yol açan bir kanun hukuki kesinlik ilkesine aykırı düşmektedir.

54. *Mihalache* (§§ 117-125) kararında Mahkeme hiyerarşik denetim kapsamında daha üst düzey bir savcılığın re'sen alt düzeydeki savcılığın verdiği kararların esasını inceleme ve feshetme fırsatının bulunduğu bir davayı incelemiştir. Mahkeme, yargılamaların yeniden başlatılması ve kararın esaslarının süre sınırına bağlı kalmadan tekrar incelenmesi fırsatının “olağan bir hukuk yolu” teşkil etmediği ve dolayısıyla alt düzeydeki savcılık tarafından verilen kararın kesinliğine ilişkin soru üzerinde etkisinin bulunmadığı görüşündedir.
55. İki eş düzey davanın (*parallel sets of proceedings*) bulunduğu durumlarda davalar tamamen aynı değil ve davalar birleştirilerek bir bütün olarak ele alınıyorsa bir davanın “kesin” olup olmadığı hususu birbirinden bağımsız olabilir (*Mihalache / Romanya* [BD], § 82; *Johannesson ve Diğerleri / İzlanda*, § 48). *Johannesson ve Diğerleri / İzlanda* kararında Mahkeme, vergi hususuna ilişkin ilk davanın ne zaman kesinleştiği ya da kesinleşip kesinleşmediği hususunda inceleme yapmaya gerek görmemiştir çünkü bu durum söz konusu yargılamaların arasındaki bağlantının değerlendirilmesini etkilememiştir. Ancak, *Nodet / Fransa* (§ 46) kararında Mahkeme, davalardan birinin kesinleştiği anın belirlenmesinin yararlı olduğu tespitine varmıştır. Aynı şekilde, *Korneyeva / Rusya** (§§ 48 ve 58) kararında Mahkeme başvuranın ilk mahkûmiyetinin kesinliğini incelemiştir. Mahkeme, iki davanın başvuranın eylemlerine yönelik olarak tek bir hukuki bütün oluşturamayacağına açık olmasından dolayı ilk yargılamaların nihaliği ve kovuşturmanın tekrarlanması konularının daha detaylı bir şekilde incelenmesinin önemli olmadığına kanaat getirmiştir.

C. İstisnalar

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi

“...

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden açılmasını engellemez.

...”

HUDOC anahtar kelimeleri

Davanın yeniden açılması (P7-4)
yeni veya yakın zamanda ortaya
çıkarılan deliller (P7-4)
yargılamalarda esaslı bir kusurun
varlığı

56. 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi ceza davalarında hukuki kesinlik ilkesinin uygulamasını kısıtlamaktadır. Hukuki kesinlik ilkesinin gereklilikleri mutlak değildir ve ceza davalarında Sözleşmeciler Devletlere yeni delillerin keşfedildiği ya da esaslı bir kusurun varlığının tespit edildiği

davaları yeniden açma imkânı sağlayan 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi ışığında incelenmelidir (*Mihalache / Romanya* [BD], § 129).

57. 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi, bu hükümlerle yasaklanan ikinci bir kovuşturma ya da yargılama ile bu hükmün ikinci paragrafında öngörülen istisnai koşullar dâhilinde davanın yeniden açılması arasında açık bir fark olduğunu belirtir. 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi açık bir şekilde yeni delillerin keşfedildiği ya da esaslı bir kusurun varlığının tespit edildiği davaların yeniden açıldığı durumlarda bir bireyin iç hukuk uyarınca aynı suçlamalardan tekrar kovuşturulacağını kabul etmek zorunda kalabileceğini öngörmektedir.
58. *Nikitin / Rusya* kararında bir başvuran casusluk vesilesiyle hainlikten ve devlet sırrını açık etmekten yargılanmıştır. Yüksek mahkemenin kararıyla serbest bırakılmıştır. Ardından başvuranın yüksek mahkemenin başkanlık heyetine davanın denetleme yargılamaları (*supervisory proceedings*) yoluyla tekrar incelenmesine (uygulanabilir hukukun ve dava dosyasındaki delillerin tekrar incelenmesi ve alt mahkemeye gönderilmesi amacıyla) yönelik yaptığı talep reddedilmiştir. Mahkeme, ulusal mevzuatın hukuk ve usule ilişkin hatalar kapsamında böylesi bir inceleme yapılmasına izin verdiğini not etmiştir. Eğer kabul edilirse, denetleme incelemesinin nihai etkisi olarak davaya ilişkin daha önce verilen kararlar iptal edilir ve cezai suçlamalara yeni bir kararla hükmedilir. Bu durum da 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesinin kapsamında olan ilk yargılamaların yeniden açılmasına tekabül etmektedir (§§ 42-49; ayrıca bk. *Bratyakin / Rusya* (k.k.), *Fadin / Rusya*, §§ 30-32, *Goncharovy / Rusya* (k.k.), *Savinskiy / Ukrayna* (k.k.), *Xheraj / Arnavutluk*, §§ 71-74). *Korppoo / Finlandiya* kararında Komisyon iddia makamının yargılamaların yeniden açılıp açılmaması gerektiğine ilişkin değerlendirmeyi yapmasını sağlamak için polisin 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi kapsamında şüphelinin beraat ettirilmesinin ardından soruşturmaya devam etmesinin engellenemeyeceğini ifade etmiştir.
59. *Kadusic / İsviçre* kararında başvuran çeşitli suçlardan mahkûm edilmiş ve hapis cezasını çekmektedir. Başvuranın ruhsal sağlık durumunun tekrar değerlendirilmesinin ardından yerel mahkeme tedavi görmesini bir diğer deyişle ilk hükmün verilmesinin ardından ve cezanın infaz edildiği sırada cezanın değişmesini emretmiş ve başvuran tarafından çekilecek cezayı da ertelemiştir. Bu tedavi kararı, başvuranın ilk hükmü sırasında tespit edilemeyen fakat mevcut olan ciddi ruhsal hastalığı temelinde verilmiştir. Mahkeme bu kararın 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesini ihlal etmediğine hükmetmiştir. Yerel makamlar başvuranın ruhsal sağlığının tekrar değerlendirilmesini yeni keşfedilmiş bir durum olarak görmüş ve kıyaslama yoluyla revizyon kurallarının uygulanmasıyla ilk hükmü değiştirmiştir. Mahkeme, başvuranın davanın yeniden açılmasının hangi anlamda “hukuka ve ilgili Devletin ceza usullerine uymadığına” ilişkin bir açıklama yapmadığını not etmiştir.
60. *Mihalache / Romanya* [BD], § 131-133, kararında Mahkeme yeni veya yakın zamanda ortaya çıkan deliller ve esaslı bir kusurun varlığının keşfedilmesi ifadelerine açıklık getirmiştir. Bunların alternatif olduğunu ve aynı anda birlikte gerçekleşmiş olmalarının gerekmediğini açıklamıştır.
61. Özellikle, dava sırasında mevcut olmasına rağmen hâkimden gizlenip yargılamalardan sonra ortaya çıkan durumlar “yakın zamanda” ortaya çıkan durumlardır. Yargılamalardan sonra meydana gelen durumlar ise “yeni” oraya çıkan durumlardır. Ek olarak, “yeni veya yakın zamanda ortaya çıkan deliller” ifadesi mevcut gerçeklere ilişkin yeni delilleri de kapsamaktadır.
62. 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesi anlamı dâhilinde “esaslı kusur” kavramı şunu ifade etmektedir: sanığın beraat ettiği ya da uygulanabilir hukuk uyarınca daha az ceza aldığı durumlarda sadece önceki yargılamaların bütünlüğü ağır biçimde bozan ciddi usuli bir ihlal, sanığın aleyhine olacak şekilde davanın yeniden açılmasına temel oluşturabilir. Sonuç olarak, böylesi davalarda savcının ya da yüksek mahkemenin delilleri dava dosyası üzerinden incelemesi bu kriteri karşılamamaktadır. Ancak sanığın suçlu bulunup davanın yeniden açılmasının sanığın lehine olacağı durumlara ilişkin olarak 7 no.lu Protokol'ün 4. maddesi mahkûm edilmiş kişinin lehine olacak şekilde davanın yeniden açılmasını ve kararda ilgiliye fayda sağlayacak herhangi bir değişikliğin yapılmasını engellemektedir. Bu yüzden bu durumlarda kusurun mahiyeti öncelikle savunma haklarına ilişkin bir ihlal yapıp yapılmadığına ve dolayısıyla adaletin doğru

tecelli etmesinin önünde bir engel olup olmadığına ilişkin kesinlik getirmek üzere incelenmelidir.

63. Son olarak, Mahkeme bütün davalarda davanın yeniden açılmasına ilişkin gerekçelerin 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesinin son cümlesi uyarınca söz konusu kişinin lehine ya da aleyhine davanın sonucunu etkileyecek bir etkiye sahip olmak zorunda olduğunu açıklamıştır.
64. Yukarıdaki ilkelerin aksine *Mihalache* (§§ 134-138) kararında Mahkeme Hükümetin savcılık uygulamalarını uyumlaştırma gereksiniminin 7 no.lu Protokol'ün 4 § 2 maddesinde belirtilen istisnai koşullar kapsamında olduğu argümanını kabul etmemiştir ve uygulanabilir hukuk kapsamında gerçeklerin tekrar incelenmesinin önceki yargılamalarda “esaslı kusur” teşkil ettiği kanısında değildir.

Alıntılanan davaların listesi

Bu Rehberde alıntılanan içtihat, Mahkeme tarafından verilen hüküm ve kararlara ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun (“Komisyon”) karar ve raporlarına atıfta bulunmaktadır.

Aksi belirtilmediği takdirde, tüm atıflar, Mahkemenin bir Dairesi tarafından verilen esasa ilişkin bir karara ilişkindir. “(k.k.)” kısaltması, alıntının kabul edilebilirlik hakkında bir karara ait olduğunu ve “[BD]” kısaltması, davanın Büyük Daire tarafından görüldüğünü göstermektedir.

Rehberin elektronik versiyonunda alıntılanan davalar için oluşturulan bağlantı linklerinin yönlendirildiği HUDOC veri tabanı (<http://hudoc.echr.coe.int>), Mahkemenin içtihadına (Büyük Daire, Daire ve Komite hüküm ve kararları, tebliğ edilen davalar, danışma görüşleri ve İchtihat Bilgi Notu'ndan hukuki özetler), Komisyonun içtihadına (kararlar ve raporlar) ve Bakanlar Komitesinin kararlarına erişime imkân sağlamaktadır.

Mahkemenin kararları, resmi dillerinde, yani İngilizce ve/veya Fransızca olarak yayınlanmaktadır. Ayrıca HUDOC veri tabanında, pek çok önemli davanın, Mahkemenin resmi dilleri dışında, otuza yakın dilde tercüme edilmiş versiyonları yer almaktadır ve üçüncü taraflarca oluşturulan yaklaşık yüz çevrim içi içtihat derlemesiyle ilgili bağlantılar bulunmaktadır.

—A—

A ve B / Norveç [BD], no. 24130/11 ve 29758/11, 15 Kasım 2016
Amrollahi / Danimarka (k.k.), no. 56811/00, 28 Haziran 2001

—B—

Banfield / Birleşik Krallık (k.k.), no. 6223/04, 18 Ekim 2005
Blokker / Hollanda (k.k.), no. 45282/99, 7 Kasım 2000
Bratyakin / Rusya (k.k.), no. 72776/01, 9 Mart 2006
Boman / Finlandiya, no. 41604/11, 17 Şubat 2015

—C—

Carlberg / İsveç (k.k.), no. 9631/04, 27 Ocak 2009

—D—

Davydov / Estonya (k.k.), no. 16387/03, 31 Mayıs 2005
Demel / Avusturya, no. 30993/96, 16 Nisan 1998 tarihli Komisyon Kararı

—E—

Engel ve Diğerleri / Hollanda, 8 Haziran 1976, Seri A no. 22

—F—

Fadin / Rusya, no. 58079/00, 27 Temmuz 2006

***Franz Fischer / Avusturya*, no. 37950/97, 29 Mayıs 2001**

—G—

Garaudy / Fransa (k.k.), no. 65831/01, 24 Haziran 2003

Gestra / İtalya, no. 21072/92, 16 Ocak 1995 tarihli Komisyon Kararı

*Ghoumid ve Diğerleri / Fransa**, no. 52273 ve 4 diğer, 25 Haziran 2020

Glantz / Finlandiya, no. 37394/11, 20 Mayıs 2014

Goncharovy / Rusya (k.k.), no. 77989/01, 27 Kasım 2008

Gradinger / Avusturya, 23 Ekim 1995, Seri A no. 328-C

Grande Stevens ve Diğerleri / İtalya, no. 18640/10 ve diğer 4 başvuru, 4 Mart 2014

—H—

Hangl / Avusturya (k.k.), no. 38716/97, 20 Mart 2001

Häkkä / Finlandiya, no. 758/11, 20 Mayıs 2014

Harutyunyan / Ermenistan (k.k.), no. 34334/04, 7 Aralık 2006

Horciag / Romanya (k.k.), no. 70982/01, 15 Mart 2005

—J—

Johannesson ve Diğerleri / İzlanda, no. 22007/11, 18 Mayıs 2017

Jussila / Finlandiya [BD], no. 73053/01, AİHS 2006-XIV

—K—

Kadusic / İsviçre, no. 43977/13, 9 Ocak 2018

*Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya (no.2)**, no. 42757/07 ve 51111/07, 14 Ocak 2020

Kiiveri / Finlandiya, no. 53753/12, 10 Şubat 2015

Klein / Avusturya (k.k.), no. 57028/00, 4 Mayıs 2006

Korppoo / Finlandiya, no. 19341/92, 17 Mayıs 1995 tarihli Komisyon Kararı

*Korneyeva / Rusya**, no. 72051/17, 8 Ekim 2019

Kremzow / Avusturya, no. 16417/90, 7 Kasım 1990 tarihli Komisyon Kararı

Krombach / Fransa, no. 67521/14, 20 Şubat 2018

Kurdov ve İvanov / Bulgaristan, no. 16137/04, 31 Mayıs 2011

—L—

Lucky Dev / İsveç, no. 7356/10, 27 Kasım 2014

Luksch / Avusturya (k.k.), no. 37075/97, 21 Kasım 2000

—M—

Manasson / İsveç (k.k.), no. 41265/98, 8 Nisan 2003

Maresti / Hırvatistan, no. 55759/07, 25 Haziran 2009

Marguš / Hırvatistan [BD], no. 4455/10, AİHS 2014 (alıntılar)

Maszni / Romanya, no. 59892/00, 21 Eylül 2006

Mihalache / Romanya [BD], no. 54012/10, 8 Temmuz 2019

Muslija / Bosna-Hersek, no. 32042/11, 14 Ocak 2014

—N—

Nikitin / Rusya, no. 50178/99, 20 Temmuz 2004

Nilsson / İsveç (k.k.), no. 73661/01, AİHS 2005-XIII

Nodet / Fransa, no. 47342/14, 6 Haziran 2019

Nykänen / Finlandiya, no. 11828/11, 20 Mayıs 2014

—O—

Oliveira / İsviçre, 30 Temmuz 1998 Perşembe, Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-V

Österlund / Finlandiya, no. 53197/13, 10 Şubat 2015

Öztürk / Almanya, 21 Şubat 1984, Serie A no. 73

—P—

Paksas / Litvanya [BD], no. 34932/04, AİHS 2011(alıntılar)

Pirttimäki / Finlandiya, no. 35232/11, 20 Mayıs 2014

Palmén / İsveç (k.k.), no. 38292/15, 22 Mart 2016

—R—

Ramda / Fransa, no. 78477/11, 19 Aralık 2017

Rinas / Finlandiya, no. 17039/13, 27 Ocak 2015

Rivard / İsviçre, no. 21563/12, 4 Ekim 2016

Rosenquist / İsveç (k.k.), no. 60619/00, 14 Eylül 2004

Ruotsalainen / Finlandiya, no. 13079/03, 16 Haziran 2009

—S—

Sarria / Polonya (k.k.), no. 80564/12, 13 Ekim 2015

Savinskiy / Ukrayna (k.k.), no. 6965/02, 31 Mayıs 2005

Seražin / Hırvatistan (k.k.), no. 19120/15, 9 Ekim 2018

Sergey Zolotukhin / Rusya [BD], no. 14939/03, AİHS 2009

Shibendra Dev / İsveç (k.k.), no. 7362/10, 21 Ekim 2014

Smirnova ve Smirnova / Rusya (k.k.), no. 46133/99 ve 48183/99, 3 Ekim 2002

Smoković / Hırvatistan (k.k.), no. 57849/12, 12 Kasım 2019

Storbråten / Norveç (k.k.), no. 12277/04, 1 Şubat 2007

Sundqvist / Finlandiya (k.k.), no. 75602/01, 22 Kasım 2005

—T—

Tomasović / Hırvatistan, no. 53785/09, 18 Ekim 2011

Toth / Hırvatistan (k.k.), no. 49635/10, 6 Kasım 2012

Tsonyo Tsonov / Bulgaristan (no. 2), no. 2376/03, 14 Ocak 2010

—V—

[Velkov / Bulgaristan](#), no. 34503/10, 21 Temmuz 2020

—X—

[Xheraj / Arnavutluk](#), no. 37959/02, 29 Temmuz
2008

—Z—

[Zigarella / İtalya](#) (k.k.), no. 48154/99, AİHS 2002-IX (alıntılar)

